

Verohallinto / Harmaan talouden selvitysyksikkö
PL 325
00052 VERO

LAUSUNTO
2018/031
MMM025:00/2016

17.8.2018

Maa- ja metsätalousministeriölle

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle elintarvikelaiksi sekä eräiden lakien muuttamiseksi

Lausumapyyntö

Valtiovarainministeriö on pyytänyt Verohallinnon Harmaan talouden selvitysyksiköltä lausumaa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle elintarvikelaiksi sekä eräiden lakien muuttamiseksi.

Lausuma

Verohallinnon Harmaan talouden selvitysyksikkö (myöhemmin "selvitysyksikkö") lausuu esityksestä harmaan talouden torjunnan näkökulmasta ja

- *kannattaa esityksessä ehdotettuja elintarvikealan toimijan luotettavuutta, siihen liittyvää tiedonsaantioikeutta, valvontaviranomaisen oma-aloitteista tiedon luovutusoikeutta sekä velvoitteidenhoitoselvityksen käyttömahdollisuutta koskevia säännöksiä;*
- *toteaa, että luotettavuuden arviointi tulisi olla osa rekisteröityjen elintarvikealan toimijoiden normaalia ja säännönmukaista valvontaa ja*
- *ehdottaa, että harmaan talouden selvitysyksiköstä annettua lakia koskeva ehdotus korjattaisiin.*

Perustelut

Luotettavuuden arviointi sekä tiedonvaihtosäännökset

Hallituksen esitysluonnoksessa ehdotetaan, että elintarvikelakiin lisättäisiin elintarvikealan toimijan luotettavuutta edellyttävä säännös. Sen mukaan elintarvikealan toimijaa ei pidettäisi luotettavana, jos hän on

- 1) kolmen arviota edeltävän vuoden aikana toistuvasti tai huomattavassa määrin laiminlyönyt veroihin, lakisääteisiin eläke-, tapaturma- tai työttömyysvakuutusmaksuihin taikka Tullin perimiin maksuihin liittyvien rekisteröitymis-, ilmoitus- ja maksuvelvollisuuksien hoitamisen;
- 2) ulosmittauksen tai muun selvityksen mukaan kykenemätön vastaamaan veloitetaan; tai
- 3) muutoin aikaisemmalla toiminnallaan osoittanut olevansa ilmeisen sopimaton harjoittamaan elintarvike- tai kontaktimateriaalialan toimintaa.

Sama vaatimus luotettavuudesta koskisi myös toimijan vastuuhenkilöitä ja omistajia, mikäli tämä on oikeushenkilö. Luotettavuus voitaisiin harkinnanvaraisesti tarkistaa myös vastuuhenkilöiden ja omistajien muusta yritystoiminnasta.

Hallituksen esitysluonnoksessa ehdotetaan valvontaviranomaiselle myös säädettäväksi riittävän laaja tiedonsaantioikeus toimijan, tämän vastuuhenkilöiden ja omistajien sekä näiden muiden yritysten lakisääteisten velvoitteiden hoitamista koskeviin tietoihin. Esityksessä ehdotetaan, että elintarvikevalvonta voisi käyttää tiedonhankinnassaan Verohallinnon Harmaan talouden selvitysyksikön velvoitteidenhoitoselvityspalvelua. Lisäksi esitysluonnoksessa ehdotetaan elintarvikeviranomaiselle oikeutta oma-aloitteisesti luovuttaa toiminnassaan saamiaan tietoja muille viranomaisille, jos tiedot ovat välttämättömiä tiedon saajan säädetyin tehtävien hoitamiseksi.

Selvitysyksikön näkemyksen mukaan ehdotus toteuttaa hyvin valtioneuvoston periaatepäätöksessä kansalliseksi harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan strategiaksi 2016-2020 (28.4.2016) esitettyjä kärkihankkeiden tavoitteita, kuten harmaan talouden torjunnan edellytysten parantamista ja harmaan talouden toimijoiden tunnistamisen helpottamista viranomaisten välistä tietojenvaihtoa kehittämällä myös digitalisaation keinoin.

Harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan strategian perusteella laaditussa harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimenpideohjelmassa vuosille 2016–2020 (7.6.2016) todetaan (kohta 3.1), että viranomaisten ja julkista tehtävää hoitavien harmaan talouden ja talousrikosten torjuntatoimenpiteiden tehokkuuden ensisijainen edellytys on pystyä perustehtäviään hoitaessaan tunnistamaan asiakkaistaan harmaan talouden toimijat. Viranomaisten lakisääteiseen tehtävään liittyvä velvollisuus tutkia asiakkaiden julkisten velvoitteiden hoitamista esimerkiksi lupien ja tukien myöntämisen yhteydessä tai valvonnan kohdentamisessa sekä tähän liittyvä tehokas tietojen saanti ja yhteistyö nousevat tärkeään rooliin harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjumisessa. Harmaan talouden toimijoiden tunnistamista ja valvontaa helpottavat ja tehostavat erityisesti yritystoimintaa koskevien tietojen hyvä saatavuus sekä sähköiset palvelut viranomaisten välisessä tietojenvaihdossa.

Toimenpideohjelmassa todetaan lisäksi, että harmaan talouden torjunnan tehokkuuden lisäämiseksi tulisi selvittää voidaanko veroihin ja muihin julkisiin maksuihin liittyvien rekisteröitymis-, ilmoittamis- ja maksuvelvollisuuksien hoitamisen valvonta säätää osaksi viranomaisten tehtäviä säätämällä viranomaisille mahdollisuus vaihtaa kyseisten velvollisuuksien hoitamista koskevaa, salassa pidettävää tietoa. Esimerkkinä tehtävistä, joiden osalta säännöksiä tulisi kyseiseen suuntaan kehittää, mainitaan erilaiset elinkeinoluvat.

Selvitysyksikkö toteaa, että elintarvikevalvonnan oikeus käyttää tehtäviensä hoitamisen tukena mm. tietoja työnantajien lakisääteisten velvoitteiden hoitamisesta, parantaa harmaan talouden torjuntaa elintarvikealalla. Samalla se tukee myös tasapuolista kilpailua hankaloittamalla lakisääteisten velvoitteensa hoitamatta jättävien yrittäjien toimimista. Tietojenvaihtosäännösten kehittäminen ja viranomaisten tietojenvaihdon digitalisoiminen ei lisää, vaan pikemminkin keventää yrittäjien hallinnollista taakkaa, sillä valvonnassa tarvittavat tiedot saadaan suoraan muilta viranomaisilta sähköisen velvoitteidenhoitoselvityspalvelun avulla eikä valvottava

joudu itse toimittamaan todistuksia tai muita viranomaistietoja valvontaviranomaiselle. Menettely toteuttaa myös nykyisen hallitusohjelman periaatetta siitä, että viranomaisen kysyy tietoa vain kerran.

Luotettavuuden arviointi ja elintarvikealan toimijoiden valvonta

Selvitysyksikkö toteaa, että se on tehnyt selvityksen vuonna 2017 elintarvikeviranomaisten tarkastamista elintarvikealan toimijoista. Selvityksissä on todettu, että lähes kolmanneksella elintarvikealan toimijoista on verovelkaa. Näistä suurimmalla osalla ei ole voimassa olevaa maksusuunnitelmaa Verohallinnon kanssa. Selvityksessä on myös todettu, että elintarvikevalvonnassa huonompia Oiva-arvosanoja saaneet toimijat ovat hoitaneet parempia arvosanoja saaneita heikommin myös lakisääteisten velvoitteidensa hoitamisen.

Selvityksen perusteella voidaan todeta, että elintarvikealan toimijoiden valvonnalle tulisi olemaan hyötyä siitä, että valvontaviranomainen voisi kohdentaa valvontaansa myös lakisääteisten velvoitteiden hoitamista koskevien tietojen avulla. Toimijoiden valvontaa voitaisiin tehostaa esim. siten, että valvontaviranomainen selvittäisi säännönmukaisesti rekisteröityjen toimijoiden velvoitteiden hoitamisen ja kohdistaisi valvontaansa (esim. valvontakäyntejä), muiden kriteerien ohella, sellaisiin toimijoihin, joiden velvoitteiden hoitamisessa on puutteita. Tällä tavoin löydetäisiin todennäköisesti viranomaistoimin helpommin myös sellaisia toimijoita, joiden muissa elintarvikelain mukaisissa velvoitteissa on puutteita. Selkeät puutteet lakisääteisten velvoitteiden hoitamisessa, kuten verojen maksussa, aiheuttaisivat jo sinänsä mahdollisuuden peruuttaa elintarvikehuoneiston hyväksymisen (57 §).

Selvitysyksikkö toteaa edellä kuvatun perusteella, että elintarvikealan toimijan luotettavuuden selvittämiseksi ei tulisi asettaa mitään kynnyksiä, vaan sen tulisi olla osa normaalia elintarvikealan toimijoiden valvontaa. Valvontaviranomaisen tulisi lähtökohtaisesti tutkia säännöllisesti kaikkien rekisteriin merkittyjen toimijoiden luotettavuus ja kohdentaa valvontatoimenpiteitä niihin, joiden luotettavuudessa on puutteita. Luotettavuuden arvioinnissa voitaisiin käyttää hyväksi myös selvitysyksikön tarjoamia palveluita, esim. asiakasluokitteluja ja velvoitteidenhoitoselvityspalveluita, joiden avulla voidaan tutkia suuria määriä toimijoita samalla kertaa.

Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain muutos

Esitysluonnoksessa on ehdotettu, että Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n 1 momenttiin lisättäisiin uusi kohta, joka kuuluisi

"22) elintarvikelain (---/2019) xx, xx, xx ja xx §:ssä säädetyn tehtävän selvittämistä."

Selvitysyksikkö ehdottaa, että kohta muutettaisiin muotoon:

" ??) elintarvikelain (---/2019) xx, xx, xx ja xx §:ssä säädettyjä tehtäviä."

Helsingissä 17.8.2018

Marko Niemelä
apulaisjohtaja